

Rozsudek Nejvyššího soudu ze dne 27.02.2020, sp. zn. 25 Cdo 3333/2019, ECLI:CZ:NS:2020:25.CDO.3333.2019.1

Číslo: 7/2021

Právní věta: Škůdci, kteří podle pravomocného rozsudku vydaného soudem v trestním řízení spáchali trestný čin jako spolupachatelé, jsou zásadně povinni nahradit škodu způsobenou takovým trestným činem společně a nerozdílně (§ 2915 odst. 1 o. z.); povinnost k náhradě škody podle účasti škůdců na škodlivém následku (§ 2915 odst. 2 věta první o. z.) jim lze uložit jen výjimečně. Jestliže však škůdci spáchali trestný čin jako spolupachatelé a zároveň jako členové organizované skupiny, jsou povinni nahradit tím způsobenou újmu (škodu) vždy společně a nerozdílně; ustanovení § 2915 odst. 2 věty první o. z. o dělené povinnosti škůdců se zde vůbec neuplatní.

Soud: Nejvyšší soud

Datum rozhodnutí: 27.02.2020

Spisová značka: 25 Cdo 3333/2019

Číslo rozhodnutí: 7

Číslo sešitu: 1

Typ rozhodnutí: Rozsudek

Hesla: Náhrada škody

Předpisy: § 2915 odst. 1 o. z.

§ 2915 odst. 2 o. z.

§ 438 obč. zák.

Druh: Rozhodnutí ve věcech občanskoprávních, obchodních a správních

Sbírkový text rozhodnutí:

Nejvyšší soud zamítl dovolání 2., 5., 6., 7. a 8. žalovaného proti výroku I rozsudku Krajského soudu v Hradci Králové ze dne 23. 4. 2019, sp. zn. 26 Co 76/2019, v rozsahu, v němž byl rozsudek soudu prvního stupně potvrzen v části výroku I, již bylo 1., 2., 3., 5., 6., 7. a 8. žalovanému uloženo zaplatit společně a nerozdílně se 4. žalovaným žalobkyni 13 748 375 Kč; ve zbývajícím rozsahu jejich dovolání odmítl.

I.

Dosavadní průběh řízení

1. Okresní soud v Trutnově rozsudkem ze dne 18. 10. 2018, č. j. 19 C 294/2017-127, uložil žalovaným povinnost zaplatit žalobkyni společně a nerozdílně 13 748 375 Kč, zastavil řízení ohledně částky 47 000 Kč a rozhodl o náhradě nákladů řízení ve vztahu mezi účastníky i vůči státu. Soud vyšel ze zjištění, že žalovaní v období nejméně od 26. 9. 2013 do 28. 11. 2016 jako členové organizované skupiny, po vzájemné domluvě o rozdělení rolí se zaměřením na soustavné opakované a dlouhodobé

páchání trestné činnosti, postupně v úmyslu se obohatit odcizili ze závodu právní předchůdkyně žalobkyně silové kabely s vysokým obsahem mědi, čímž způsobili škodu ve výši 14 101 196 Kč, za což byli pravomocně odsouzeni rozsudkem Krajského soudu v Hradci Králové ze dne 7. 9. 2017, č. j. 9 T 5/2017-2731, za zločin krádeže podle § 205 odst. 1, odst. 4 písm. a), odst. 5 písm. a) trestního zákoníku, jež spáchali jako členové organizované skupiny, a poškozená žalobkyně byla s nárokem na náhradu škody odkázána na řízení ve věcech občanskoprávních. Soud vázán výrokem trestního rozsudku o vině i výši škody zjištěné v trestním řízení znaleckým posudkem K., po částečném zpětvzetí žaloby, dovodil, že žalovaní odpovídají za škodu podle § 2910 zákona č. 89/2012 Sb., občanský zákoník (dále jen „o. z.“), společně a nerozdílně v přiznané výši s tím, že vzhledem k pravomocnému odsouzení žalovaných jako členů organizované skupiny nejsou ve smyslu § 2915 odst. 2 věty druhé o. z. splněny podmínky pro dělenou odpovědnost žalovaných za vzniklou škodu.

2. K odvolání 1., 2., 3., 5., 6., 7. a 8. žalovaného Krajský soud v Hradci Králové rozsudkem ze dne 23. 4. 2019, č. j. 26 Co 76/2019-291, potvrdil rozsudek soudu prvního stupně v napadeném rozsahu (ve vyhovujícím výroku o věci samé a nákladovém výroku vůči všem žalovaným s výjimkou 4. žalovaného, který odvolání nepodal), a rozhodl o náhradě nákladů odvolacího řízení. Odvolací soud vyšel ze skutkových zjištění soudu prvního stupně a ztotožnil se s jeho právním posouzením. Uzavřel, že s ohledem na závaznost výrokové části trestního rozsudku (§ 135 odst. 1 o. s. ř.), podle které byla škoda způsobena žalovanými jako spolupachateli ve formě organizované skupiny, nelze naplnění tohoto kvalifikačního znaku na straně žádného z žalovaných účinně zpochybňovat. Jelikož spolupachatelé odpovídají za následek bez ohledu na okolnosti vedoucí ke konkrétní výši škody, tj. na intenzitu jejich jednání, je použití § 2915 odst. 2 věty první o. z. vyloučeno. Soud rovněž zdůvodnil, proč má za to, že v daném případě by nebyl dán ani důvod zvláštního zřetele hodný pro postup podle posledně citovaného ustanovení.

II.

Dovolání a vyjádření k němu

3. Proti tomuto rozsudku odvolacího soudu podali dovolání tito žalovaní: 2. P. J., 5. M. Š., 6. M. U., 7. P. U. a 8. M. V. 2., 6. a 7. žalovaný ve společně podaném dovolání spatřují přípustnost dovolání podle § 237 o. s. ř. ve vyřešení dosud neřešené otázky, zda lze bez ohledu na skutkové okolnosti vážící se ke vzniku škody postupovat ve smyslu § 2915 odst. 1 o. z. a formálně rozhodnout o společné a nerozdílné odpovědnosti všech žalovaných za škodu toliko s odkazem na vázanost soudu výrokem odsuzujícího rozsudku, či zda lze ve smyslu § 2915 odst. 2 o. z. rozhodnout o dílčí či proporcionální odpovědnosti všech či pouze některých žalovaných. Odkázali na odůvodnění trestního rozsudku, z něhož plyne, že podíl žalovaných na trestném jednání se dramaticky lišil, a proto není solidární odpovědnost žalovaných na místě. V návaznosti na to předkládají dovolacímu soudu k řešení i otázku, zda lze rozsudky soudů obou stupňů považovat ve vztahu k žalovaným za spravedlivé a souladné s principem obecné spravedlnosti ve smyslu § 3 odst. 3 o. z. a dobrými mravy ve smyslu § 2 odst. 3 o. z., vzhledem k tíživosti dopadů soudních rozhodnutí i na ty škůdce, jejichž podíl na trestné činnosti byl pouze okrajový. Navrhli zrušení rozsudků soudů obou stupňů a vrácení věci soudu prvního stupně k dalšímu řízení.

4. 5. žalovaný M. Š. v dovolání rovněž nesouhlasí se závěrem odvolacího soudu o společné odpovědnosti všech žalovaných za škodu. Odkázal na odůvodnění trestního rozsudku, ve kterém soud konstatoval, že by rozhodnutí o solidární odpovědnosti všech žalovaných nebylo v souladu s postavením, které měli v trestné činnosti, a jejich odpovědnost by měla odpovídat rozsahu, v němž se podíleli na páčání trestné činnosti. Namítá, že jeho podíl byl minimální, neboť na žádost 1. žalovaného pouze opálil 12 kusů cívek s kabelem. Nevěděl o rozsahu ani způsobu páčání trestné činnosti a s výjimkou 1. žalovaného nezná ani ostatní žalované. Neměl proto možnost zabránit páčání trestné činnosti ani ji oznámit. Domnívá se, že z uvedených důvodů splňuje podmínky § 2915 odst. 2 věty první o. z., a proto mělo být v jeho případě rozhodnuto o náhradě škody podle jeho účasti

na škodlivém následku. Navrhl zrušení rozsudku odvolacího soudu a vrácení věci tomuto soudu k dalšímu řízení. V dovolání současně navrhl odklad vykonatelnosti rozsudku ve vztahu k jeho osobě s odůvodněním, že eventuálním neprodleným výkonem tohoto rozhodnutí nebo exekucí by mu hrozila závažná újma.

5. 8. žalovaný M. V. v dovolání namítá, že by dovolací soud měl posoudit právní otázku solidární odpovědnosti žalovaných v posuzované věci jinak. Uvádí, že se na trestné činnosti žalovaných podílel až od roku 2015 s tím, že jeho podíl na celkové způsobené škodě dosahuje maximálně 150 000 Kč. Nelze tak po něm žádat náhradu škody způsobenou dřívějšími krádežemi. Nesouhlasí rovněž s posouzením jednání všech žalovaných jako členů organizované skupiny, neboť on sám jednal individuálně bez jakékoliv představy o celkové škodě. S ohledem na časové odlišnosti, skutečnou nepropojenost a nezávislost jednotlivých žalovaných, absenci jakékoliv organizovanosti a dělby činností mezi žalovanými, jakož i nesporným minimálním podílem dovolatele na celkové způsobené škodě, pak měl odvolací soud s ohledem na § 2915 odst. 2 věty první o. z. rozhodnout o povinnosti k náhradě škody podle míry účasti, resp. míry pravděpodobnosti, na škodě. Navrhl proto změnu rozsudku odvolacího soudu, případně jeho zrušení a vrácení věci tomuto soudu k dalšímu řízení.

6. Žalobkyně ve vyjádření k dovoláním uvedla, že rozsudek odvolacího soudu považuje za správný. Žalovaní odpovídají za způsobenou škodu společně a nerozdílně, jelikož okolnosti zvláštního zřetele hodné podle § 2915 odst. 2 o. z. v jejich případě nejsou dány. Míra zavinění u všech dovolatelů není zanedbatelná, ale naopak srovnatelná. Tím, že žádný z žalovaných neoznámil probíhající trestnou činnost, zavinil svou nečinností vznik škody v žalované výši stejně tak jako ostatní žalovaní svou aktivní činností. K závěrům soudu v trestním řízení ohledně míry zavinění jednotlivých žalovaných uvedla, že nejsou pro soud v projednávané věci závazné, a navrhla zamítnutí dovolání žalovaných.

III.

Přípustnost dovolání

7. Nejvyšší soud jako soud dovolací (§ 10a o. s. ř.) shledal, že dovolání byla podána včas, osobami k tomu oprávněnými - účastníky řízení (§ 240 odst. 1 o. s. ř.), za splnění zákonné podmínky advokátního zastoupení dovolatelů (§ 241 odst. 1 a 4 o. s. ř.) a jsou přípustná pro řešení otázky, zda lze uložit náhradu škody trestně odsouzeným škůdcům podle jejich účasti na vzniku škody, jestliže škodu způsobili jako spolupachatelé a současně jako členové organizované skupiny, jež dosud nebyla za nové úpravy řešena. Dovolání však nejsou důvodná.

IV.

Důvodnost dovolání

8. Předně dovolací soud konstatuje, že odvolací soud nepochybil, pokud věc po právní stránce posuzoval podle občanského zákoníku č. 89/2012 Sb., byť se žalovaní dopouštěli trestné činnosti již od roku 2013. Jednalo se totiž o pokračující trestný čin [§ 116 zákona č. 40/2009 Sb., trestní zákoník (dále jen „tr. zákoník“)] pachatelů (žalovaných), jenž trval od září 2013 do listopadu 2016, kdy byl dokonán a dokončen. Lze tak uzavřít, že v souladu s § 3079 odst. 1 o. z. je třeba postupovat podle občanského zákona účinného od 1. 1. 2014, neboť k dokonání trestného činu, jímž byla porušena právní povinnost, došlo za jeho účinnosti.

9. Podle § 2915 odst. 1 o. z. je-li k náhradě zavázáno několik škůdců, nahradí škodu společně a nerozdílně; je-li některý ze škůdců povinen podle jiného zákona k náhradě jen do určité výše, je zavázán s ostatními škůdci společně a nerozdílně v tomto rozsahu. To platí i v případě, že se více osob dopustí samostatných protiprávních činů, z nichž mohl každý způsobit škodlivý následek s pravděpodobností blížící se jistotě, a nelze-li určit, která osoba škodu způsobil.

Podle § 2915 odst. 2 o. z. jsou-li pro to důvody zvláštního zřetele hodné, může soud rozhodnout, že škůdce nahradí škodu podle své účasti na škodlivém následku; nelze-li účast přesně určit, přihlédne se k míře pravděpodobnosti. Takto nelze rozhodnout, pokud se některý škůdce vědomě účastnil na způsobení škody jiným škůdcem nebo je podněcoval či podporoval, nebo pokud lze připsat celou škodu každému škůdci, byť jednali nezávisle, anebo má-li škůdce hradit škodu způsobenou pomocníkem a vznikla-li povinnost k náhradě také pomocníkovi.

10. I v nové úpravě, jež vychází i přes rozdíly ve formulaci § 2915 o. z. a § 438 zákona č. 40/1964 Sb., občanský zákoník, z obdobných principů, a lze tak i nadále přiměřeně vycházet z dosavadní judikatury, platí, že společná odpovědnost vzniká jako výsledek spoluzavinění či souběžné (na sobě nezávislé) činnosti, případně nečinnosti nebo opomenutí, vedoucí ke vzniku jediného škodlivého následku. Pro spoluzavinění je typické, že každý škůdce má psychický vztah nejen k vlastnímu jednání (protiprávnímu jednání a škodě), nýbrž i k jednání ostatních osob účastnících se na vzniku škody. Tak tomu bývá zejména v případech předem vzájemně dohodnuté součinnosti směřující ke sjednanému či předpokládanému výsledku (škodě), kdy při rozdělení úkolů mezi jednotlivé škůdce je charakteristické, že někteří z nich svým jednáním přímo škodný následek nevyvolali. Jestliže výsledkem společně předem dohodnutého protiprávního jednání více škůdců je škoda, která bezprostředně vznikla působením jen některých z nich, je třeba dovodit, že škoda vznikla v příčinné souvislosti i s protiprávním jednáním těch, kteří svým počínáním bezprostředně škodný následek nevyvolali, jestliže přesto přispěli podstatným způsobem ke vzniku škody; společná odpovědnost není přitom vyloučena tím, že nelze jednoznačně určit podíl jednotlivých škůdců na dosažení celkového výsledku - na vzniku škody (srov. rozsudek Nejvyššího soudu ze dne 31. 8. 2005, sp. zn. [25 Cdo 11/2004](#)).

11. Platí i nadále, že solidární odpovědnost více škůdců za újmu je pravidlem a dělená odpovědnost ve smyslu § 2915 odst. 2 o. z. je výjimkou z tohoto pravidla, která je v neprospěch poškozeného, a proto se uplatní jen ve výjimečných odůvodněných případech. Zásadním hlediskem pro takový výjimečný postup však není ani míra zavinění, ani podíl na prospěchu ze společného protiprávního jednání více škůdců, tedy spravedlivé vypořádání poměrů mezi škůdci podle účasti na způsobení vzniklé újmy. Dělená odpovědnost více škůdců za újmu přichází v úvahu jen v situacích, kdy jejím uplatněním nebude nikterak ohrožen zájem poškozeného na uspokojení jeho nároku na náhradu újmy (obdobně usnesení Nejvyššího soudu ze dne 12. 3. 2008, sp. zn. [8 Tdo 317/2008](#), ze dne 9. 1. 2013, sp. zn. [8 Tdo 1571/2012](#), nebo ze dne 8. 11. 2017, sp. zn. [8 Tdo 1258/2017](#)).

12. Oproti předchozí úpravě však nově občanský zákoník v § 2915 odst. 2 větě druhé výslovně vylučuje dělenou odpovědnost v případě, že se škůdce vědomě účastnil na způsobení škody jiným škůdcem nebo jej podněcoval či podporoval, nebo pokud lze připsat celou škodu každému škůdci, byť jednali nezávisle, anebo má-li škůdce hradit škodu způsobenou pomocníkem a vznikla-li povinnost k náhradě také pomocníkovi. V těchto případech připadá v úvahu pouze solidární odpovědnost.

13. Odvolací soud vyšel ze skutkového závěru (skutkové závěry nepodléhají dovolacímu přezkumu - § 241a odst. 1 o. s. ř.), že žalovaní byli pravomocně odsouzeni za trestnou činnost (zločin krádeže), kterou páchali v době od 26. 9. 2013 do 28. 11. 2016 jako členové organizované skupiny. Nelze pominout, že i když žalovaní v odsuzujícím rozhodnutí nejsou výslovně označeni za spolupachatele, z obsahu trestního rozsudku nepochybně vyplývá, že je soud považoval za spolupachatele. Pravomocným závěrem soudu o vině vysloveným v rozsudku Krajského soudu v Hradci Králové ze dne 7. 9. 2017, č. j. 9 T 5/2017-2731, je občanskoprávní soud podle § 135 o. s. ř. vázán. Jak připomněl již odvolací soud, judikatura Nejvyššího soudu dovozuje, že je-li v době rozhodování civilního soudu v právní moci rozsudek o spáchání trestného činu, je soud vázán výrokem, že byl spáchán trestný čin a kdo jej spáchal, nikoli však již odůvodněním daného rozsudku. Z výroku o vině je nutno vycházet jako z celku a brát v úvahu jeho právní i skutkovou část s tím, že řeší naplnění znaků skutkové podstaty trestného činu konkrétním jednáním obviněného. Rozsah vázanosti trestním

rozsudkem je pak dán mírou, v níž jsou znaky skutkové podstaty trestného činu zároveň významnými okolnostmi pro rozhodnutí o uplatněném nároku (srov. např. rozsudky Nejvyššího soudu ze dne 24. 7. 2007, sp. zn. [26 Odo 407/2006](#), či ze dne 22. 10. 2014, sp. zn. [21 Cdo 1877/2013](#), popřípadě jeho usnesení ze dne 20. 2. 2013, sp. zn. [30 Cdo 3415/2012](#), ze dne 4. 8. 2015, sp. zn. [25 Cdo 1493/2015](#), ze dne 29. 3. 2017, sp. zn. [23 Cdo 4142/2016](#), nebo usnesení ze dne 4. 10. 2017, sp. zn. [28 Cdo 5216/2016](#)). V daném případě, kde jde o náhradu újmy (škody), již způsobili žalovaní spácháním trestného činu krádeže, jsou všechny znaky skutkové podstaty tohoto trestného činu významné pro rozhodnutí o požadovaném odškodnění, a to včetně závěru o tom, že jej žalovaní spáchali ve spolupachatelství jako členové organizované skupiny. Občanskoprávní soud je proto výrokiem citovaného trestního rozsudku vázán, a již proto nelze v daném případě naplnění kvalifikačního znaku spáchání trestného činu (porušení zákonné povinnosti) jednotlivými žalovanými jako spolupachateli a členy organizované skupiny účinně zpochybňovat.

14. Jak vyplývá z výroku o vině citovaného rozsudku trestního soudu, uznal všechny žalované vinnými jako spolupachatele, protože jim přičetl k odpovědnosti celou škodu způsobenou trestným činem krádeže. Spolupachatelem ve smyslu § 23 tr. zákoníku je pachatel, který spáchal trestný čin úmyslným společným jednáním s jedním nebo více dalšími pachateli. V projednávané věci společné jednání spočívá v tom, že jednání každého ze spolupachatelů bylo alespoň článkem řetězu, přičemž jednotlivé činnosti (články řetězu) působily současně nebo postupně ve vzájemné návaznosti a směřovaly k vykonání trestného činu a ve svém celku tvořily jeho skutkovou podstatu, přičemž je splněna i nezbytná podmínka společného úmyslu spáchat trestný čin, neboť každý z žalovaných si musel být vědom alespoň možnosti, že jednání jeho i ostatních spolupachatelů směřuje ke spáchání trestného činu společným jednáním, a být s tím pro tento případ srozuměn. Již tím je splněn předpoklad uvedený v § 2915 odst. 2 věty druhé o. z., že se škůdci (žalovaní) vědomě účastnili na způsobení škody jiným škůdcem (ostatními žalovanými), navíc v daném případě i jako členové organizované skupiny [§ 42 písm. o) tr. zákoníku]. Organizovanou skupinou se podle dosavadní judikatury rozumí sdružení více osob, v kterém je provedena určitá dělba úkolů mezi jednotlivé členy sdružení a jehož činnost se v důsledku toho vyznačuje plánovitostí a koordinovaností, což zvyšuje pravděpodobnost úspěšného provedení trestného činu, a tím i jeho škodlivost a závažnost, přičemž se nevyžaduje výslovné přijetí za člena organizované skupiny nebo výslovné přistoupení člena k takové skupině. Postačí, že se pachatel fakticky a neformálně (třeba i konkludentně) včlenil do skupiny a aktivně se podílel na její činnosti (srov. Šámal, P. a kol. Trestní zákoník I. § 1 až 139, Komentář, 2. vydání, Praha: C. H. Beck, 2012, str. 329 a 568). Jednání (spolu)pachatele trestného činu krádeže jako člena organizované skupiny je vždy úmyslné (srov. Šámal, P. a kol. Trestní zákoník II. § 140 až 421, Komentář, 2. vydání, Praha: C. H. Beck, 2012, str. 1991).

15. Jestliže se žalovaní jako spolupachatelé dopouštěli úmyslné trestné činnosti (současně i jako členové organizované skupiny), tedy vědomě se účastnili na způsobení škody ostatními škůdci nebo jen některým z nich, je vyloučeno, aby soud uložil jednotlivým žalovaným (škůdcům) povinnost nahradit škodu podle jejich účasti (§ 2915 odst. 2 věta první o. z.). A to i v případě, že se některý ze škůdců podílel na vzniku škody v minimálním rozsahu, neboť u každého z nich, včetně 5. a 8. žalovaného, je splněna jak podmínka společného jednání, tak i přinejmenším nepřímého úmyslu. Není rozhodné, že trestní soud odkázal poškozenou s nárokem na náhradu škody na řízení ve věcech občanskoprávních se zdůvodněním, že vzhledem k účasti jednotlivých žalovaných na trestné činnosti by rozhodnutí o solidární odpovědnosti nebylo spravedlivé, a proto je na místě rozhodnout o jejich dělené odpovědnosti. Odhlédnuto od toho, že v občanskoprávním řízení není soud odůvodněním trestního rozsudku vázán, rozhodnutí o dělené odpovědnosti žalovaných v daném případě brání § 2915 odst. 2 věta druhá o. z.

16. Lze tak uzavřít, že bylo-li trestním rozsudkem pravomocně rozhodnuto, že škůdci spáchali trestný čin jako spolupachatelé a členové organizované skupiny, nepřipadá dělená povinnost k náhradě újmy

(škody) ve smyslu § 2915 odst. 2 věta první o. z. v úvahu a škůdci jsou povinni nahradit újmu společně a nerozdílně. Soudy tak posoudily dosud neřešenou právní otázku správně.

17. Z těchto důvodů nejsou uplatněné dovolací důvody naplněny, a protože Nejvyšší soud neshledal ani existenci vad řízení ve smyslu § 242 odst. 3 o. s. ř., dovolání všech dovolatelů podle § 243d písm. a) o. s. ř. zamítl.

18. Směřovala-li dovolání rovněž proti nákladovému výroku, dovolací soud je podle § 243c odst. 1 věty první o. s. ř. odmítl, neboť ohledně nákladů řízení neobsahují dovolání jakékoliv námitky, a nesplňují tak náležitosti § 241a odst. 2 o. s. ř.; přípustnost dovolání proti nákladovému výroku je navíc výslovně vyloučena ustanovením § 238 odst. 1 písm. h) o. s. ř.

19. O návrhu 5. žalovaného (M. Š.) na odklad vykonatelnosti napadeného rozsudku odvolacího soudu Nejvyšší soud nerozhodoval, neboť návrh na odklad vykonatelnosti či právní moci je závislé povahy (srov. náleží Ústavního soudu ze dne 23. 8. 2017, sp. zn. [III. ÚS 3425/16](#)), což mimo jiné znamená, že rozhodl-li dovolací soud (bez zbytečného odkladu) o podaném dovolání, stává se návrh na odklad vykonatelnosti bezpředmětný (obsoletní). K tomu obdobně například rozsudek Nejvyššího soudu ze dne 23. 1. 2018, sp. zn. [27 Cdo 2826/2017](#).